

MUNDUKO AUZITEGI GORENAK KLIMARI BURUZKO ESTATUEN ARDURAK ARGITU IZANAK ZE ALDAKETA DAKAR?

Garaipen historikotzat jo dute hainbatek: duela sei urte Ozeano Bareko estatu zaurgarrietako ikasle talde batek bultzaturiko ekimen baten ondorioz, Nazio Batuen auzitegi gorenak iritzia plazaratu du uztailaren 23an, zeinak munduko estatuek klima aldaketari begira dituzten betebeharrak zehazten dituen. Legalki loteslea ez izan arren, erreferentzia sendoa izan daiteke estatu kaltetuenek galerak konpentsatzeko eramanen dituzten auzietarako.

 NICOLAS GOÑI

Urte hasieratik metatu dira klimaren inguruko berri txarrak: hamaika atzerantzko erabaki politiko AEBetan, mundu mailan eragina izanzen dutenak; klima aldaketak indarturiko hondamendi ugari –Kanadako edo Europa hego-mendebaldeko suteak kasu–; eta ozeanoen zirkulazio sakona gelditzeko arriskua uste baino hurbilagoa dela erakutsi izana –Europako klima zeharo eta hamarkada pare batean eraldatuko diguna–. Panorama ilun honetan guti dira gertakari itxaropentsuak, baina halako bat izan zen uztailaren 23koa, hainbat ekintzailek, kazetarik eta eskubide adituk historikotzat jo dutena. Egun hartan, Nazioarteko Justizia Auzitegiak, Nazio Batuen auzitegi gorena denak, iritzi aholkulari bat –*advisory opinion*– plazaratu zuen, munduko es-

tatuek klima aldaketari begira dituzten betebeharrei buruzkoa.

Pacific Island Students Fighting Climate Change (Klima Aldaketaren aurka Borrokatzen diren Ozeano Bareko Uharteen Ikasleak) gazte antolakundea dugu iritziaren plazaratzea ekarri duen ibilbidearen oinarrian. Zuzenbidean ikasle, Vanuatuko Port Vilako campusean antolatzen hasi ziren 2019an, irakasleek jarritako erronkari erantzuteko: klima aldaketari ekiteko, nazioarteko eskubidea nola erabili? Galdera horretatik abiatuta, Nazioarteko Justizia Auzitegira jo zuten, eta Vanuatuko Gobernuak lagundu zien bertze estatuen bermea lortzeko. Luzea izan da –sei urte baino gehiago– baina 123 estatuen babesa jasorik, azkenean emaitza lortu dute, Nazioarteko Justizia Auzitegiak adierazi baitu estatuek bete-

behar legala dutela klima aldaketa murrizteko, baita eragindako kalteen konpentsazioak hornitzeko ere.

Munduko hainbat uharte-estatu txiki txalotu dute auzitegiaren erabakia. Karibeko Saint Vincent eta Grenadinak estatuko lehen ministro Ralph Gonsalvesek eskubide garaipen historikotzat jo du: “Oso interesgarria iduritu zait iritziak dioela klimari buruzko hitzarmen garrantzitsuetan adieraziak diren betebeharrak ez direla bakarrik prozesalak; oinarritzko betebeharrak legalak sortzen dituzte.”

ZER DIO IRITZI HAREK?

Berotegi efektuko gasen (BEG) isurketen ardura duten eta klima aldaketaren eragina gehien pairatzen duten estatuen arteko auziak izatekotan, iritzi horrek hainbat elementu zehazten ditu. Bereziki, gaur egun arduren atribuzioa aski argia dela dio, kausen determinazioa ahalbidetzeko eta estatu batek BEG isurketak murrizteko neurriak hartu beharra bete ote duen argitzeko. Estatu baten jurisdikziopean diren sektore pribatuak isurketak –erregai fosilen sektorearenak zehazki– ere estatuen ardurapean dira iritzi horren arabera, Ingurune Zuzenbideko Institutuak 8 (*Environmental Law Institute*) dioskunez.

Auzitegiak dio klimari buruzko nazioarteko hitzarmenak –1997ko Kyotoko protokoloa eta 2015ko Pariseko hitzarmena– direla klima aldaketari dagokionez nazioarteko erantzuna arautzen duten tresna legal nagusiak. Bi hitzarmen horiek izenpetu dituzten estatuei eska-

Vanuatuko zuzenbideko ikasle talde batek Nazioarteko Justizia Auzitegira jo zuen 2019an, klimari buruzko estatuen ardura zehaztea eskatzeko. Aurtengo uztailan emaitza lortu dute.

tzen zaie arintze eta egokitzapen neurriak hartzea eta –gehiegitan ahazten dena– kooperatzea. Herrialde industrializatuak ere behartuak dira BEG iturri eta xurgatzaileei buruzko kontrol neurrien inguruko informazioa plazaratzera.

Eta hitzarmen horiek izenpetu ez dituzten –edo, AEB bezala, horietatik atera diren– estatuei dagokienez zer? Ohiko nazioarteko legediak behartzen ditu halere ingurune-kalteak saihestera, arretaz jokatzea eta eskuragarri dituzten baliabide guztiak erabiltzera horren alde, bakoitzak dituen ardura eta gaitasunaren arabera.

ONDORIO LEGALAK

Ingurune Zuzenbideko Institutuak dioenez, iritzi honetan ezohikoena da erregai fosilen sektorearen aipatze esplizitua, hainbat COP gailurretan petrolio ekoizleen presiopean saihestu zena. Erregai

fosilen erauzketan eta kontsumoan estatut baten jokaera –erauzteko baimeak edota diru-laguntzak barne–, izan daiteke nazioarte mailako akats legal bat, estatuari leporatzen ahalko zaiona. Sektore pribatu baten isurketak mugatzeko araudirik ez hartzea betebeharren urraketa dela dio iritziak. Horren arabera, gaur egungo estatu asko dira beraien betebeharrak urratzen ari.

Auzitegiak dio halako urraketa kasuetan estatuen ardura arauak direla aplikatzen: estatu batek jokaera kaltegarria geldiarazi behar du, ziurtatu ez dela errepikatuko eta egindako kalteen konponketa hornitu. Galera eta kalteen konpentsazioa aipatu genuen ARGIAren 2.804 zenbakiko *COP27-ak klima kudeatzeko eredu falta eta legedia ekonomikoen indarra agerian utzi ditu erreportajea*. Gailur horretan adosturikoa ez zela aski

salatu zuten hainbat herrialde zaurgarri. Iritzi berri honek baliabide legal berri bat emanen die konpentsazioak eskatzeko.

Auzitegiaren iritziak azpimarratzen du, halere, arduren zehaztea auziz auzi egin beharko dela. Salaketa ezartzen duen gobernuak frogatu beharko du gertaera edo tendentzia bat klima aldaketak eragin duela, eta estatu batek edo multzo batek horren ardura duela. Auzitegiak dioenez, zientifikoki posible da isurketa globalei estatu bakoitzaren kontribuzioa zehaztea; eta ondoren, arduraren egotea eta partekatzea auziz auzi egin beharko dira.

Iritzi honetan garrantzitsua da betebeharrak nazioarteko komunitateari buruzkoak direla, baita hitzarmen bereziak izenpetu dituzten estatuei buruzkoak ere. Horrek estatu askori aukera ematen die betebeharren urraketak salatzeke.

INPLIKAZIO KONKRETUAK

Iritzi aholkulari honen ahulezi nagusia zera da: ez da legalki loteslea. Gainera, ez ditu aipatzen klima justiziaren aldeko mugimenduaren asmo handiko osagaiak, hala nola, naturaren eskubideak, lurraldez kanpoko juridikzioa, edo baliabide banaketaren inguruko kezak.

Baina auzitegiaren estrategia logikoa da: sistema klimatikoa desorekatzen duten estatu edo sektoreak seinatu baino, marko zabal bat ezartzen du, halako kasuak etorkizuneko auzitan epaitzeko. Nazioarteko Justizia Auzitegiak hamabost epaile ditu, kontinente guzietakoak, eta tartean, gaur egungo kutsatzaile handienak diren AEBetako eta Txinako bana. Osaketa horrek ordezkagarritasun eta zilegitasun handia ematen dizkio iritzia. Legalki loteslea ez izan arren, erreferentzia sendo bat ematen die auziak abiatuko dituzten herrialde kaltetuenei. Ez da gutxi. ●

ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani 23 · 20004 Donostia

T. 943 420 624

zinkunegioptika.com

